

Бүгү чурттарның пролетарийлары, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 210 (11408)

1980 чылдың сентябрь 9, вторник

1985 чылда үндүрүлгөсү

Өртүө 2 коп.

СӨГЛЭЭН СӨСКЕ ЭЭ БОЛУР

Совет кижилер төөгүлү болушуннарны болгаш байырларын куш-ащылчы чедиишкиннер-биле уткуур чагай чаңчылдыг. Ыңчангаш СЭКП-ниң XXVI съездинге уткуштур патриоттук эгелээшкиннер, бүгү чурттаазында ышкаш, бистин республикада база калбарып, күүменишкинниң ажилы улам хайыгып турар. Партияның ам болур ээлчегинг съездинин талептиг уткуур дээш социалисттик чарыш дугайында СЭКП ТН-ның доктаалыг хараы кылдыр «Тыва кобальт» комбинаттың, умар чүүл бүүдүргөсүнүн, сүт комбинатының, «Хемчик» совхозтун коллективтеринин сүт бедиткен хүлээлгелер алган патриоттук эгелээшкиннерин СЭКП обкомунун бюрору деткип, чүүлдүгүнүмүш, оларны бүгү черлерге деткип, эржектер чүгүлэ организациы ажилды чорударын партия база совет, профсоюз, комсомол организациларына болгаш ажил-агыл органдарына, министерстволарга, ведомстволарга хүлээлгелерин.

Партияның улуг шуулганына уткуштур мурнакчы коллективтериник бедиткен хүлээлгелери онгу беш чылдың доозуучу чылыңың даалгаларын долдуур болгаш ажыр күүседиринче, келер чыгы бичиг магадлаалды тургузарына углаан. Чимээ, «Тыва кобальт» комбинат келер чылдың баштайгы ийи айларының планын съездининг ажиттынар хүмүндө чедир күүседирин, 1980 чылдың декабрында ноябрь куннелеринде бүүдүргөн күүседирин, күүл-ащылдың бүүдүрүчүлүн 1 хуу улгатырарын, Кызылда сүт комбинатының коллективин онгу беш чылдың планын бо чылдың ноябрь 7-де күүседирин, чыл тачуунуң чедир пландан ажыр 1 миллион 100 муң рубльдин продукцияын бүүдүрүп сайгарарын хүлээлгелерде айткан.

Республиканың хоорайларының болгаш суурларының ажил-ишчилери ол патриоттук инициативаны бүрүн деткип, съездинин шалыпчы куш-ащыл-биле утууринче долу шийитиптирин илергейткен медээлер республика солундарының редакцияларына хүн бүрү кээп турар. Эринде «Мөрен» совхозта сурагыл хойну, Ленин болгаш «Хундулелдин Демээ» өрдөөнерининг эдилекчизи О. Намдал мурнакчы коллективтеринин эгелээшкиниң ажиттышкан. «...төрүүр чүс хойдан-на бо чылын 105 хураанын камгалап ап өстүрдүм. Бисте планың даалгалары ажыр күүсеткен өске-даа хойнулар хой. Ам кышка күүменишкинниң белеткенип, ыштарларны септеп доозуп, мал чөм белеткен тур бис. Бистин кол сагыш салыр чүүлүсү чедип алдыган чүүлдерин бичимгелер, съездинге он-даа бедик нөргүзүлгелерин ужуражыры болур» — деп бижээ.

Кызылдың, Ак-Доурааның куш-ащылчы коллективтеринде, Улуг-Хеминиң, Бий-Хеминиң, Эрининиң, Таңзының болгаш аска-да райондарының көдээ ажил-ишчилерининг ортуунда сөзү мурнуун чарыгы улам калбарып турар. Чимээ, В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбинаттың энергетиктин коллектив бедиткен хүлээлгелеринге онгу беш чылдың доозуучу чылыңың пландан ажыр 3 миллион киловатт-шаат элктри энергиязын ажилдап үндүрерин айткан. Коллектив улун-на ден-дески ажилдап, август айның планын хуу-саа бедиткен ажыр күүсеткен.

Бедиткен хүлээлгелериниң алыры дээрге улуг ажилдың чүг-ле эгиздир. Маңаа кол чүве айттыгач чүүл бүрүзүн күүседирин хандырыры болур.

Ыңчангаш комсомолунг хүлээлгени алгаш, ону күүселдизин организациы ажил-биле бичимгелер таварылгалар бар. Чангыс чимектен көрүл. Каз-Хеминиң ажил-агылларының чыл эгизинде алган социалистг хүлээлгелеринде төрүүр чүс хойдан-на 80—90 чедир хураган алдыр турган. Хөрөк кырында алган хураган саны чегенчиг эвээш болган. 1976 база 1977 чылдарда 100 хойдан-на 92—95 хураган ап келген «Енисей» совхоз бо чылын чүгүлэ 31 хураган алган. А район төрүүр чүс хойга онааштыр чүгүлэ 33 хураган алган. Бо дээрге харысалга чок чорун-тур. Ол ышкаш республиканың тузуг, транспорт организациаларында болгаш улус ажил-агылының өске-даа адырларының чамдын коллективтеринде хүлээлге күүседиринге өзү барымдаалар, харысалга чок фактылар бар.

Алдыңган хүлээлгелерининг күүселдизин контролдап, хынаарыга чарыштын түңнелин ой-шаанда үндүрерин бээ чарып турарлар бот-боттары уду-дедир хынажыры, рейдлер база көрүлдер чорудары, оларның күүселдизинин, чарыштын чоруп турарының дугайын партия болгаш нити хурадаларга база бүүдүргөсүн доктаамал ажилдаар чөвүлел чорударына чүгүлэ ажилыры ышкаш, ажилдың ыдыг хевирлерин маңаа доктаамал ажилдаары чүгүлэ.

Съезд мурнуунг социалистг хүлээлгелерин алдарлы-биле күүседир дээш, соглээн сөске ээ болуру коллектив бүрүзүнүн, ажил-ишчин бүрүзүнүн алдарлыг хөрээ болур. Партия болгаш профсоюз, комсомол организациалары болгаш ажил-агыллар улуутукчулары социалистг хүлээлгелерининг күүселдизин хандырып дээш ажил-ишчилер ортуунга организациы болгаш политмасалыг ажилды бүгү талагы күштелдирер хүлээлгелер.

Казак ССР-ниң болгаш Казахстанның Компартиязының 60 чыл оюнуң байырлаанын СЭКП ТН-ның Чингине секретары, ССРЗ-ниң Дээди Советининг Президиумунун Даргазы эш Л. И. Брежневтиң чугазында айткышыныннары бо талазы-биле ажилга хүн бүрү удурулга болулар ужурулг бис. Ол ышкаа дээш: «Сорулга чүл дээ, партияның XXVI съездининг бүүдүзүнде ажилчы-нарын, колхозчуларын интеллигенцияны ам чуртта кыптыккан патриоттук күүдүрүшүнүн эң-не боттуу-биле ажилдаарында болур. Иштики курлавырларны эң эки ажилдаарына угланган эгелээшкиннерин идепкейлиг деткирер херек. Кол чүүл шак ында. Күүселдизин контролдаарын болгаш хынаарын күштелдирерин эржектер чүгүлэниң доктаагыш, Леонид Ильич даалгалары күүседирин, сагылга-чүрүмү шыңгы сагыры дээш кадрлардан партияны негелдени улгатырар, бедик организациы, шалыктын чорун, сагылга-чүрүм ажилдаарын шууту участкытарынга бугу талазы-биле ханымтыгын турар ужурулг дээрзин айткан.

Съезд мурнуунг шалыпчы ээлчегин, алдыңган хүлээлгелерин күүседиринге ол бугу чүүлдер шыңгы барымдаалаттыгач турар дээш партия комитеттери болгаш эге организациалар доктаамал сагыш салыр ужурулг.

БҮГҮ КҮШТҮ ОНГУ БЕШ ЧЫЛДЫ ЧЕДИИШКИНИГ ДООЗАРЫНЧЕ

ДУЖУТКЕ ЧИДИРИГ БОЛДУРБАС ДЭЭШ

«Күш-ащылды хосту» совхоз онгу беш чылдың согулг дүжүдүп ажаап эгелээ. Ук ажил-агылы ситен үренип бүүдүр кылдыр тускайлаан, ыңчангаш амдызында кол күш ында моонеттинген. Ам ында он комбайн ажилдап турар.

Ситен үреништинг хемчээли бичик, ойбак черден сүт-биле домей, токтук бээр болганда, ону ажаары тарааан берге. Оон уламдыг комбайнлар-ны барбайн, эгелээштерин болгаш өске-даа кекестерин таарыштыр кылдыр, кыс-кыс-биле чүгүлэ, комбайны эде дерини негестирер. Үренип ажаары дүжүлгүлүг комбайнларын тургускан жууру-даа ол. Баштайгы күндүлдер эгелээш коммунист Доо Санчы, Седип Дарий-оол, Александр Кавалык болгаш өске-даа комбайнлар харысалгалыг даалгаларын кызымак күүседип, күнде үлүү ажыр кылдып турарлар.

Совхоз мурнуку чылдарда 10-15 тонна, а чамдык чылдарда 20-25 тонна үрениш өске ажил-агылдарга белеткен берип турган болза, бо чылын 50 тонна бүүдүргөш, оон 40 тонназын саларын шийтирээ. Чүтүс оон 300 муң рубль ортууну совхоз алыр.

Эрткен хүнерде 153 гектар долинктың 70 гектары ажааттыгач, оон гектар бүрүзүндө 2 центнер дүжүт алдыган. Моон мурнууна бо көргүзүп чүс килограмм бедик чептеп турганын меддегээр херек. Үренип шөчүнде 6 центнер минералдык 200 центнер органик-тик, күүменишкиннеринг төккенин болгаш сүтүлгү чоругу үсөлүндө чорутканын ажил-агыл ол болган.

Совхозта үренип алыры-биле тарап рас, ажаалдазын база эгелээ. 100 гектар ол үренип мал чөмүн таппаалары доозулан, бөгүн бастырып кириптер. Оон дүжүт база багай эвээс, гектардан 2,5-3 центнерин ап болур.

Меле — хой чылыг ситенерден бистин республикада эң-не негелтенгил култур. Ону тургалыгжылар 550 гектарга тараан. Оон гектар бүрүзүндө 700 килограмм дүжүтү ап болурун баш — бурчулар кылган садыктар көргүсөө. Оон дээрге 4079 чылдазын 200

комбайн кирипкен. Олар амдызында тавычалап турар. Дүүнге чедир 80 гектар арбай кестинген. Рас ажаалдазын төлөгө-ле совхозтун 25 комбайны шуутуу тараа ажаалдазынга кээр. Ыңчангаш 2500 гектар тараа култураларын сентябрының 25-ке чедир ажаап доозар. Эрткен суббота-да парком куралында бар күштү болгаш курлавырларын санап көргөш, ыңчаар шийтирээ. Комбайнлар болгаш оларын дузалакчылары чептер. Доосан, Шарап, Барымаз Март-оол, Балды Сүүр-оол ышкаш хостун комбайнлар оларын баштаар. Ук ажил ам эгелей берген. Мында ба-за-ла дүжүткө чилдирг болуру-бас дээш бүгү хемчеглерин ап турар. Ыңчангаш планда көрүлгөн 1500 тонна тараа бүрүн ажааттынар дээрлиге тараа-жылар бүүрүлгө.

«Күш-ащылды хосту» сов-

СЪЕЗДИДЕН СЪЕЗД ЧЕДИР

Азербайжан ССР, 1978 чылда ол бүүдүргөсүн чораш, эш Л. И. Брежнев: «Бакунуң кондичионерлер бүүдүрер заводу дээрге бүүдүргөсүн бедик културалыг коллектив деп ажа төлөгөш бүүдүргө-лар, ол өскөтөргө үлгөргө-чиге болот. Мында киж дугайында, оон ажил-амдыр-ламын дугайында суут-ла доктаамал кичээлени салып турары тодарты» деп үнелели хүндүтүп аалчыларын дептерине бижип каан.

Бо завод чөм техника-биле омагай кылдыр хандырттыгач.

СЭКП-ниң XXVI съездининг чылдыр дугайында медээли коллектив кечигүнери утук өөрүшкү-биле хүлээп алган болгаш боттарының мурнуу-ла хүлээлгени эде көргөш, доозуучу чылда пландан ажыр 13 муң кондичионер бүүдүрер деп шийтирээ.

Заводтун партия, профсоюз болгаш хай-ниги организациалары ажилчин бүрүзүнү бедик бүүдүргөсүн ажилдаарына база амдырал-чуртталгага таарымчалыг байдалдарын тургузар дээш, масс-политиктиг ажилды күштелдирер дээш ээлчегинг хемчеглерин ап турар. Администрация профсоюз комитет-биле, кады ажилчыларын социал-култура, амдырал хандырылга болгаш чуртталга хандырылга органдарында олурук чылдарга кичээлени күштелдирген. Бо чылын ол сорулгаларга 2 млн. рубль тускайлаан. Ажилчыларын чыгыш дымтанылыгын организастаарына, дымтаныла бажыларынга, курорттарга болгаш санаторийлерге баар чик өрткөтүг күткөкчүлүг садып алырларга 261 муң рубль ажиллаан. Онгу беш чылда 362 өр-бүлө боттарының чурттагы байдалын экижткен.

Коллектив кечигүнерининг амдырал хандырылганын база экижткен. Киж бүрүзү заводтун девискөзүндө үнелмей баш дүгүн таарып, идик-девин септеп база аштап ап, чөм хепти даардыры-биле чыгы кирип болур. Заводтун организациына тараан чекетерин болгаш өр-бүлени херегелден алыч-өм аймак садып ап болур. Заводтун дузалап ажил-агылына өстүргөн жогааларын болгаш элтен кылган чөм аймак чүгүлэ бичижарына бедик кылган дугайында чагыларын, столовал ажилдакчылар хулаан ап турар. Ол ышкаш комитет кылгыларын, торгарты база чагы бугулар бичижыры турар.

Ортума-биле 25-27 хар хазык аныма ажиттынарның бедик бүүдүргөсүн ажилдаарына ыдыг анымаг таарымчалыг байдалдарын тургускаан коллектив боттун мурнууна салдыгач сорулгаларын чедиишкинниг, боттадырып турар.

ЧУРУКТА: заводтун профсоюз комитетининг кечигүтү

З. Вахабова (ортуунда) удурукан комсомолчу-анымактар бригады. Бо бригадаларын бүүдүрүп турар продукцияныга Күрениң шынар демдөөн тыныска, Комсомолчу-анымактарын коллектив социалистг чарышка каш-улаа бярч черин алган.

СЭТА-ның фотокорреспондент.

ЧОННУҢ ӨЛҮМ ЧОК МААДЫРЛЫГ ЧОРУУ

ТУЛА. (СЭТА). Хой тулчушуннар димиреп келген Тула-нин черинде өрөс төөгүнүң идиктиг чердеринин бирээ — Куликово шөлү туруп турар. Күтүтүтүкүнүн 600 чылынга тураскааткан Маадыр хоорай Туланы болгаш Тула областың ажилчы чондарының байырыг хурады Куликово шөлүнге боттү эрткен. Куликово тулчушунунг боттарынын дружиналарын чуртукан хоорайларын төлөөр байырыг хурада база барган.

СЭКП ТН-ның Пропаганда кидиянын өргөлекчизи Е. М. Тажельников байырыг хурада олурушкан.

Байырыг хурада чүве чүгүлэ СЭКП-нин Тула обкомунун бирги секретары И. А. Юнак, профессор В. Н. Ашурков, Туланың чөкөк заводтунг индустриал И. В. Шербино болгаш өскөлдөр Куликово тийгелгенин онду чагай жүрүлгөсүн, дашкыктын даралтын ууткаарына, өрүс улустун национал бот-медериянын өзүлгенин ол тияла-генин шийтирерин ролон демдегелен. Куликово шөлүгү маадырларын эрес-дизин чоругу өлүм чок болгаш Ала-чуртунга кызыгаар чок бердентинини, ону камгалаарга бедининг кезеде чагай үлгөргө-чиге болур деп, ораторлар онзаллап айткандар.

Чонун маадырлыг чоругун 600 чылынга тураскааткан делегате база ажиттыгач. Ол республика делегатын «Ала-чуртунг тураскаатканы Россиянын чуртукчуларын чогаалдарында» деп ажаап. Бистинг Төрөз чуртукчулг төөгүнүн маадырлыг чөм чаданын көргүскен барык бүдүн чар-тык муң чуртуктары ында дедген.

Дон-биле Непрядвиниң аразына Дмитрий Донскойну удурулга-биле Алын орданын аг-шериглерин чыла шапан оор дайчыларын эрес-маадырлыг чоругу хой чуруктар алдырылган, алгаш-йөөрөп турар. А. Жабелин, И. Платуниниң болгаш Э. Шурлапованың чуртуктары көрүкчүлериң улуг сөвүргүлгүн болдурган.

Газ дамчылар хоолалыг чөм, дөртүк шугуунуң дуза-зы-биле чылда-ла 30 миллиард кубометр газды дамчылар. КАЗАНЬ. (СЭТА). Татария-нын нефтинери пландан ажыр нефть тыварының чылда алган хүлээлгенин күүселдизин, арыллар заводтарже 170 муң тонна чип-отти пландан ажыр чоруткан. Нефть-биле байлаа черлерин ажилдаа кинерде депшигелгил аргалары ажиллап тургаш, ажилды шапкычтыкан. Нефтинер СЭКП-ниң XXVI съездинге алдыр ботдурган шалыгы ээлчеге киргеш, бо чылын 25 млн. тонна нефтин тывар деп шийтирээ.

ВОЛГОГРАД. (СЭТА). Ук областын тараагылар күтүп чажар кызыл-тагы болгаш жон-таралың массалык-биле чаштырып эгелээ. Шөлдерде бир муң кире тускай орда-тар болгаш эвөөлөр ажиллап турар. «Фурмановский» совхозта коммунист Н. Олышанов-тун эвөөлүг ДТ-75 трактор-лары-биле 76 гектары чашты-рар нормалыг тургаш, ону 130 гектар чедирип турар. Ындыг

жижектер хой боол турар. Кызыл-тастың «Мирносская юбилейная», «Краснодарская-39», жон-таралың «Саратовская-4» болгаш «Чулпан» дээр бедик сорутү үреништериниң ший-лип чажып турар. Ол областа күзүн чажып тарыыр тараа-ларга эи хой—1.700 муң гектар черин тускайлаан.

ДОНДА РОСТОВ. (СЭТА). Областың улетуру, шийтерген «Шолен-не самык» деп чаштырып-биле каустуни, морковты, помидорларын сөвүтүп турар. Бесовское районнуң «Победа» колхозында Донда ат-сурагыл Н. Ковунг брига-дагы жогааларын дөмдөп чагай дүжүдү өстүргөн. Ында ажаап алышканы агрегаттары хонук дүжүдүлгө сонсат чөм, кийн ээлчег-биле ажиллап турар. Мурнакчы коллектив сөвөз төмүтүлгө чедир күрүсө он муң тонналан эвөөш эвээс жогааларын садыр болгаш беш чыл иштинде дөрт беш чылдың планын күүселдизин хүлээлгөн. Доннуң жогаалыг-хүлээлгени салган сорулгалы—са-зыг чектеринде 600 муң тон-на жогааларын—торугары бо-лур.

Улуг-Хая совхоз дүжүт

ажаалдазын өске ажил-агылларын мурнап кирген. Ында дүүнге чедир 300 гектар кызыл-тас дөрт ажаат-тыгач, 500 гектар тараа та-вычалаттыгач.

ЧУРУКТА: мурнакчы ком-байнерлер (солгай таладан) А. Ениса, Б. Доспан, В. Су-ваңчап.

А. КОЙГУНАКТЫҢ ФОТОЗ.

ЧАА ДҮЖУТТУҢ БАШТАЙГЫ ТАРААЗЫ

Республикада дүжүт ажаап алышкыны улам калбарган. Тарааның кезилдизин болгаш бастыргалазы-биле чегелештир совхозтар үренип уруушкунун чорудуп, мал чөмүнүн фондусун тургузуп турар. Эң шынарлыг тарааны күрү-не шыгжамырынга кирип.

Кызылдың сайгарыла баазазын-че чаа дүжүттүн тараазын эң-не баштай «Көк-Тей» совхозтун ажил-ишчилерин сөөртүп экелген. Олар ам 200 тонна бирги-сорттун кызыл-

тазын дужааган.

Ол ышкаш Салчак Тока аттыг совхоз 107 тонна тарааны элеватор-да эккел дүжүргөн. «Россия» сов-хоз баштайгы дүжүттү база-ла күрү-не шыгжамырынга кирип эге-лээ.

Республиканың чер ажилынын ишчилери эрткен чылдымындан ыракта хой тарааны күрүнеге ду-жаар.

Бистин корр.

20 ХОНУКТА

В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбинаттың бүүдүрүлгүлүг даг-дугу арылгач, педи бо чылдың августун ийгин он хонууда эки ажилдаан. Ол 1953 тонна сорттук даг-дугу арылгач, планын тур-гаш, 2052 тонна чедирген. Ыңчангаш хей айың баштайгы он хонууда болдуруган хожу-даашкынын чүгүлэ дугалаан эвээс, харын айың эрткен 20 хонуунуң планында ажыр 115 тонна сорттук даг-дугу бүүдүрүп аргалыг болган.

Цехте Валентина Илатова-

планында ажыр 60 тонна даг-дугу берген.

Августун ийгин он хонууда ында Монгуш Кылым-оолдун, Надежда Васильеваның уду-руканы № 1 болгаш № 4 ээлчег-лер база кызымак ажилдаан. Олар сорттук даг-дугу бүүдү-рерин ийгин он хонукта пла-нын туз-тузуна 109,5 болгаш 105,6 хуу күүсеткенин. Ол ээлчеглер күш-ащылч темпи-нин кошкатпайн ажиллап ту-рар.

М. БОРЖАК.

„Депутат соңгукчуларнын чагыгларын кууседиринче чурттакчы чонну организастаарынга болгаш будурулгелерин, албан черлеринин болгаш организацияларнын оларны ботмандырып турарын контрольдарынга киржир, чагыгларны амыдыралга ботмандыраарын чедип алыр.“
(«ССРЭ-де улус депутаттарынын Советтеринин депутаттарынын эрге-хулээгелеринин дугайында» Хоойлудан).

Сибирь черде
ЧАА БАЖЫННАРЖЕ

Анык хоорай Лесосибирскийн чурттакчылары — ий чус өг-бүдө хары утла чаа бажынарже көпшени демест-дөөн. Ол бажынарны павилон турганынан үш ай бурунгар дужааган.

Туудуужулар бедик темпийн арга-дуржулга солчулганын калбаа-биле чорудуп, ажилдар черлерге өөредилгени эки организастап турарын ачыында чедип ап турарлар. Туудуужуларын хой кезин холушак мергежидип, билини үргүлчү бедиле турар. Олар сфердочуларын «Беш чыл далааларын» — эвээн состав-биле деп эгелээшкенин иленкейип дөткөн. Оон хосталган ажилынарлар «Красноярсклесоспстрой» трест азын каш чаа бонгдаларын тургус-кан. СЭКП-нин XXVI съездин төлөспит уткуур сорулга-биле Лесосибирск черде чыл павилон агар 20 миллион рубльдин тууду-монтаж ажил-дарын кылдырып хулэтенер.

В. ВАСИЛЬЕВ,
СЭТА-нын корр.
Красноярск край,
Лесосибирск.

Х О Й - Д А А,
Д У Р Г Е Н - Д А А

Омск областын чолвачылар тараан комбайнарлар павилонжар сөөртүргө аар чуктуг автопосадилерин экишкенин ажиллап турар. Хари утла өл-оон тоннаын олар сөөртүп апаралар.

Ону мынчаар организастаан. Тракторларга кошкан прицептер тараан бункерлер ургаш, орук кылдынга апарып каар. «Камазтар» кува-тарын долдуруп алган, белетке каан «составты» кожуп алган, шагга чедире бээр.

Чай соок болганынан бо чылын тараа аар билин, мынчап ажалалганын эгелээн он хонук сонгарлаан. Областын ажил-инженерлер дуга-лажып, Москванын эи эки чолвачылар киржип тураа шыраак автоколосна чедип келген. Москвалынын чар-жымы дөөн саянын хулэп алган, тус черин чолвачылар крмбай-парны үкүктелгенин чок хандырар дээр кылды турар чаа чүтлери эштеринге та-ныштырган.

В. ЛОБОДА,
СЭТА-нын корр.
Омск.

ЧОГААЛЧЫЛАР
ШКОЛАЗЫ

Декабрист дугайында до-кументалдык-чечен чогаалды Попков алышкан «Читага хоругдал» деп адаанар. Иван Семёнович — партия ажилда-чы, а Валентин Семёнов — педагог. Олар ол беле эвес ажилын ий чыл иштинде кыл-ып келген. Эгелде чорур авторларын баштайгы ажил-ын анык доторларын Читада эртан турар семинар-нын ууртукчуларынга сай-рып коругу-биле киирген.

Сибиринин болгаш Брак-ин Чөөн чуктун анык шукучу-ларын болгаш прованс-терини он беш чыл мурунда эи баштай болуп, «Байкал күзү» деп атты алган човулоо ху-ралынын эки чалчыны шак кичаар уламчылап турар. Оон бээр-де литературага Вале-тин Распутин, Александр Ва-мпилов, Геннадий Манжик, Вячеслав Шугаев болгаш оске-лерин дээ аатары жоступ кел-ген болгай. Амгы семнарнын киржикчилери — аны-буру хар-намыздык мергежилди ки-жилер. Оларын аразында ажилдагын Г. Янин, Д. Му-хит, Э. Пирюльникова, культу-ра ажилдагын И. Пискова, чорукчу Ю. Круглов баш бар.

Л. ФАДЕЕВ,
СЭТА-нын корр.
Чита.

ЧАГЫГЛАР КУУСЕЛДЕЗИНГЕ
КИРЖИЛГЕЗИ

Улус депутаттарынын Каа-Хем суур Совети сөөлү чыл-дарда соңгукчуларын чагыг-ларын амыдыралга чогутур өй-шанда боттандырып таланы-биле тодаргай хемчеглерин ап келген болгаш он айтырыгын чогумчалык шиптирээринге оон арга-дуржулгазы бар апарган. Мынчап сөөлү чымштарда бо Совет соңгук-чуларын чагыгларын куу-селдезин чедип ап турар.

Бо чылдын февральда чер-чер Советтеринге болуп эрткен соңгукчуларын сөзиде Совет суурин экономиктиг болгаш сонал жогжудезинин планын ботмандырап, чагыг бүрүзүн ханы өөренип көр-гөш, оларын кууселдезин бү-рүн чедип алырынга утганган хемчеглерин ажиллап кыл-ган. Ону Советтин бүгү депу-таттарына, доктаамал комис-сияларга, депутаттар ботм-теринге болгаш ону кууседир азын организастаарын болгаш будурулгелерин ууртукчуларынга таанытты-ган. Оон-биле кады чагыглар-нын кууселдезин доктаамал организастаан, чурттакчы чо-га ол дугайын өй-өйлөп дин-налары чачыл апарган. Ол улуг ажилдын чүгөс эгесин.

Соңгукчуларын чагыглар-ын амыдыралга боттандыра-рынга Советтин доктаамал комиссиялары кол күш болуп келген. Ол ажилды чогаалды-чы ботмандыраары доктаамал комиссиялар кичөөн-чын утландырып келген болгаш ону улук кыйай сай-зырангайлыктары-биле ажил-дын чаа-чаа арга-хемчеглерин ишлеп тып, ажиллап турар. Суур Советинде сес док-таамал комиссия тургустун-ган. Олар Советтин сессия-ларынга болгаш кууском ху-ралдарыга чагыглар куусе-лажып хамаарыштыр чугаа-лажып алырыштыр белет-кежиринге дөрт киржип, ча-гыгларын кууселдезин барын тынап, оон кууседикчилер-ин диннадыларын хураал-дарына ап турар. Оон-биле кады олар чурттакчылар чер-лерин чагыгжылганын таланы-биле чагыгларын куу-седиринге чогутур дузаны көр-гүлчү келгенер.

Бо чылдын февральда эрт-кея сөөлү чымша Совет кууселдезин-биле 13 чагыгын хулээп алган. Оларын хой кезин бо хүнерге чедир амы-

дыралда боттандыган. Чижээ, депутат П. А. Гоманчукту ууртканы тууду болгаш ча-гайжылдыга таланы-биле док-таамал комиссия суур чагай-жылдыганын болгаш тууду таланы-биле чагыгларын кууселдезин чогутур контроль-га алган. Ол айтырыгын ко-миссия ботунун хураалдарына доктаамал чугаалажып кел-ген. Оон түнелдинде суурда ууртгарын музыка школазын улгатырып-биле чаа тууду-гун кылдып тууду, он километр орукту, автобус доктаар чер-лерин катан өдө кылган. Чурттакчылар черлерин ча-гайжылдыгын таланы-биле чагыглар чогутур үезинде куу-сеттинген. Культура бажы-нынын девискезинде Ала-чүрттүн Улуг дайынынга амы-тын берген дайынчыларга тураскаалды ажиткан. Док-таамал комиссиянын өлөөкөй-лүг киржигелде-биле суурун стадионунга лийн өлөөкөй-лүг тургускан. «Мир» Култура бажынынын азын-нын шалазын чарты кылды ажилды чокчу үдө эгелээр. Ол дугайын комиссия, кууском кежигүнери-биле кады чугаа-лажып, чогутур кичөөнгейе алган.

Советтин садыг болгаш коммунал-амыдырал ханды-рылга таланы-биле доктаамал комиссия (даргазы депу-тат Т. П. Яковлев) бо-дунун ажилын соңгукчулар-нын чагыгларын кууселдезин-че утландырган. Инитинин чеменилгенин болгаш са-дыгын ажилын экишкери-биле доктаамал комиссиялар-нын кежигүнери хой-инити-биле кады ук черлерге хы-надаларын, рейдлерин док-таамал чорудуп, оон түнел-дерин болукун хураалдарына чугаалажып турар. Мын-дык хыналда суурун № 5, шко-лачыларын № 7 столова-ларга эрткен. Оон түнелдинде ук коллективтерин ажилды организастаанында бар чеп-пестерин депутаттар илере-ди. Ол дугайында доктаамал комиссиянын хураалына чугаалажып, чеппестерин чай-лазырын хемчеглерин до-даткан. Магазинерде Ала-чүрттүн Улуг дайынын киржикчилеринге чагыглар столун база тургускан.

Суур Советинин культу-ра, улус өөредилгенин болгаш кадык камгалаа таланы-биле

доктаамал комиссиязы (дарга-зы В. Шестаков) школа бо-гаш ууртгар албан черлерин-нын материалдык баазанын бажыгларынча утландырган чагыгларын кууседирин-биле боттук хемчеглерин ап кел-ген. Чижээ, «Малышок» ууртгар саднын ажилын хынап, коллективтин ажи-лынга практиктиг дуза көргү-лерин организастаанын олар-нын ажилынга» идигилг бо-ган. Оон-биле кады Ала-чүрт-түн Улуг дайынын кир-жикчилеринин, инвалидтерин-ки болгаш күш-ажылдын хоочундарын эччи дузаны-биле хандырылганын улук өкижидеринге утландыган хем-чеглерин доктаамал комиссия алган.

Соңгукчуларын чагыглар-ын боттандыраарыга Совет-тин өске-даа доктаамал комиссиялары киржип турар. Доктаамал комиссиялар, депу-таттар чагыглар кууселдезин-ге соңгукчуларын киришти-рер таланы-биле биче эвес дуржулганын шиптирээп алган.

Чагыглар кууселдезин нарын айтырып, манай маргалаа-лыг айтырыгларын тургус-тунуп келери таварылга эвес. Мынчап ону чогутур кон-трольга алыр чугула. Ол ай-тырыгын Совет сессияларын-га, кууском хураалдарына доктаамал чугаалажып кел-ген. Мын-дык-даа болза Совет-тин доктаамал комиссияларын чагыглар кууселдезин таланы-биле ажилга киржип-гезинде чеппестер бар. Чам-дык доктаамал комиссиялар бо таланы-биле ажилдын ар-га-хемчегин өйөйрэнгил-жыл-лай турар. Оон түнелдинде суурун куудуучуларын ас-фальтылар, чурттакчыларын чагайжылдыга хергелээр сүт-биле хандырап болгаш чамдык оон-даа өске чугула айтырыглар чедир шиптир-леттинмейн турар.

Улус депутаттарынын Каа-Хем суур Советинин кууском чыгыглар кууселдезин чогутур өй-шанда боттандыра-ры сорулга-биле чеппестерин чайлажып, бар арга-ларын до-лу ажиллап, ам-даа чога-дычыч ботмандыраар чугула.

В. НУУЛАР,
«Шыннык» корр.
Кызыл район.

Чер-черден медээлер

Улут-Хемде Көк-Чыраа көдө Советтин девискезинде тур-рар чырыдышкын, кадык камгала болгаш культура албан черлеринин кышка белеткенин дугайында айтырыгын Со-веттин ээлчегил сессиязынга чугаалашкан. Ук айтырыг тала-зы-биле иштелди көдө Советте доктаамал комиссия дарга-зы М. Окур кылган.

Арыт-Бажы, Көк-Чыраа сес чыл школарын коллектив-тери школарын септелгенин чогутур өй-шанда чымар-лыг чорукан болгаш чаа өөредилге чыгыш эки белеткедиг эгелээн.

Оон-биле кады Көк-Чыраа көдө клубун септелгенин өй-шанда сессияга шугумчулун. Эмелге пунктуунун бажынынын септелгенин көрдүгүн хуусавында доозу-жан, мы-дыг-даа болза одаар чүт-биле хандырылганын — кыш, хөмүр-даш дүжүртүмүн.

Алды-Шынаа пунктуунун септелгени чогутур өй-шанда кылдырмаан. Эмелге пунктуунун ишти-даштын чугаалаар, будуур ажилдар ам-даа чоруттуман.

Албан организастаарын кышка белеткенинде чеппестер-ин дарый чайлаар таланы-биле ап чорудар хемчеглерин депу-таттар тодаргай чугаалашкан.

Улус депутаттарынын Чөөн-Хемчик район Советинин куус-ком хураалыга социал хандырылга кылдыны ажилын сай-гарып чугаалашкан.

Райкуускомун социал хандырылга кылдыны сөөлү чыл-дар-да ажилчы чонун пенсия, пособие документилерин тыпсы-рынын чурумун шын сагыр, документилерин шын долдуруп тургузар, пенсионерлерин күш-ажылга хараа турар болгаш оларын амыдырал-чуртталганын денешин бедилер ажил-ды көксүзү-биле экижиктен. Мын-дыг болза-даа кылдынын турар ажилдар-биле черелештир социал хандырылга кыл-дынын ажилында чогутур негелде дүшүрт тургустунайыл турар айтырыгларын барын хураалга айткан. Чижээ, пен-сия пазаны чепкестерге пенсия тыпсырда, оларын доку-ментилерин долдуруп турарында тускай инструкцинын дү-рүмдерин дүшүлс чүдүлгенин бары хыналдадан илерен. Оон-биле кады хамаатыларга пенсия болгаш пособие тып-сырын чурумнарынга документилерин шын долдура-рынга хамаарыштыр тайыбыр ажилчы чонун чурттал турар черинин айы-биле кошок чорудуп турар.

Улус депутаттарынын район Советинин кууском социал хандырылга кылдынын ажилында чеппестерин айттып, ону чайлазырын хемчеглерин айткан доктаамал хулээп алган.

Айтырыңар, харылап берээл

ОНААП БОЛУР ЭРГЕЛИГ

Советтин ийнеке, азы оон куускомунун чөпшөөрлө чок-ка улусуну контроль комитети депутат эрге-дужаалдыг кич-ге канып-бир бурууну онаап болур деп айтырыг-га харылап бээрин бистин номчукчуларымыс далаан.

Анаа харынын моон адаанда параламыс.

ССРЭ Хоойлузуун 22 чү-дүлгө дүшүрт улусуну кон-троль комитеттери буруула-г болгаш эрге-дужаалдыг, депу-тат кичилерге оон күрүмге, колхозтарга, кооператива бол-гаш өске-даа хой-инити орга-низацияларга материалдык когарал чепкестерин дээр до-дуга азы шыгыгын додуга-ла ботмандыраар. Ону дөмөй-лөп иштин дүрүмге даанып чоруд-лар. Бо улаада Совет-тин азы оон куускомунун чөп-шөөрлө негетинмес.

1979 чылдын ноябрь 30-де ССРЭ-нин Дээди Советинин хулээп алганы «ССРЭ-де улусуну контроль дугайында»

КЫЗЫМАК БОЛУРУ ЧУГУЛА

Примор крайнын Арсеньев хоорайда «Аскольд» ма-шинна туудушкан заводунун ажилчынын, хоорай Со-ветинин депутаты А. Калашник соңгукчуларын чагыг-ларын кууселдезин кичаар боттандырып турарын «Совет народных депутатов» деп журналга бижээн. Оон ажилчынын арга-дуржулгазын депутаттарга тааныш-тары-биле параламыс.

Соңгукчулар менээ ниги бү-зүрелди илередип, дөрт чыш-та улаштыр хоорай Советинин депутаттарына сонгаан. Чонун бузуурин ажил-херек-биле шыгыларын бистин хулээп-гезин болур. Мынчап улус депутаттары чүн-даа мурун соңгукчуларын чагыгларынга, негелдеринге диннадып бо-лур болгаш ону бүрүн куусе-дир ужурады.

Чагыгларын чедипшкенин куусетинири чугаа депутат-тарга эвес. Советтерин, оон тургустун, албан органи-зацияларын болгаш ажил-гы, ботмандыраар ууртукчу-ларын бо чугула айтырыгын кичаар шиптирлетип турарын-даа база кол хамааржып. Мын-чап депутат ажилчынын ар-га-дуржулгазынга даанып, ол дугайын чугаалаар болайдыр мен.

Соңгукчулар мен депутатка бир дуугар сөйтүп тура, инити чуртталга бажынынын ту-дунун чорудар айтырыгын шиптирлетирин менден дин-надыр көргүзүп турар деп чүшөн ол өг-бүдөнич амын-ралы көргүзүп турар. Оон то-даргай барымдаазын Айлдаа-биле Каштанмайнын он ажит ажит-туу шунту тускай эр-теминг, күрүмнүн ажитыг ажилын кылды турары болур. Хоочундарга өөренер, хоочун-нарга чоргаларын деп чүшөн Айлдаа биле Каштанмайнын оду-хөзү хып турар бажыны көргүзүп турар.

«Кара-Холдун» база бир хоочуну, төлөспит коммунист Шимит Самдановын Салмак-биле дерек кылдып чугаала-шым. Ол кырган пенсией бер-ген-даа болза, сарлык кадарын турар болду. Тасыныч Ууун. Ойаа сарымынга кыс молду-рлары көк-көк хаялардыг чал-дымдарын бистенеринде ору-куду кылашканын чоруду.

«Одлу» ам сарлык кадарын шылаар» деп хоочун чорга-ралдыг чугаалады. Ол чүт дөдөгө, соңгукчу хоочуну бо-лунгези мен баар салгачи-ны база өстүрүп турар деп чүшө олаа болгай.

«Кара-Хол» советта бир хоочун кичиле боудуну беш салгачиын азын өстүрүп турар. Ол өөрчүгүч-дүр!

М. КЕНИН-ЛОИСАН.

мунуун хураалыга ол дуга-йында чугаа болзаан.

Советтин бирги организастыг сессиязынын сонда соң-гукчуларын-биле чоок таны-гыш, оларын амыдырал-чур-тталганын бекданып хураал-га алаар чоруттун. Тууду-жыларын инити чуртталга бажынынын байдалы анаа капи-тал септелгени чорудары албан дээрин бадыткап турган. Мы-нда чылгач суг, чунар чер бе-зи чок болган. А канча оон чурттакчылар-биле тус-туста чугаалажырма, чаа бажы-н чуртталгын дилеп турганар.

Соңгукчуларга чүн-биле, кичаар дуулажырыл деп ай-тырып чайгаар тургустуну келген. Хоорай Советинин куускомунун секретары В. М. Арбатскаядан дуза, сүме ап келе берим. Айтырыгын тууду организастаанын ууртукчу В. В. Становин-биле чугаала-жымы менээ ол сүмелде.

Ууртукчу-биле кичааржып чугаалаштым. А канча чугаа инити чуртталга бажынынын туудунче шилчип бээрде, ол тодаргай харын бербиз. Ону үстүкү организаста шиптир-лет, көөрү негетинне берген.

Оон-биле чугааны дооскаш, ха-рылажып турарын дугурушту-вус.

Соңгукчуларымга келгеш, чүшөни ужурун оларга чугаа-лаш, ботмандыраар кичүвүс-биле чунар өрөздөн тургузуп алырын сүмелдиз. Олар кү-зөлдө-биле чөпшөөрлөтүлөр.

Ол ажилга чедир хире хонук үткен. Оон түнелдинде тууду-жулар ажил шагынч сонда чунуп алыр аргалап апарган. Ажил оон-биле кызыгар-ламаан. Чаа инити чуртталга бажынынын тууду-биле хол-башкан айтырыгын кичаар шиптирлеттин турарын док-таамал айттырп, соңгукчулар турдум. Эзээн үе эрткенде, чыны додугу тура, тууду-жы эгелээр чөпшөөрлө деп ажи-налыгын алган бас. Моон кал-дыг түнөл кылдып болура!

Чагыгларын кууселдезин чед-ип алыр төлдө депутат эрге-гелерин бүрүн ажиллап, кызы-мак, негелдегил болуру чугула.

Бо дуржулганы оон дараа-зында чымштарда соңгукчу-ларын чагыгларын куусе-динге база ажиллап, он харын улук саймандырааржымыс кел-дим. Анаа хамаарыштыр ам бир нагынын кууселдезинге доктап көрөй. Мээң оку-гума тос казы чуртталга бажынын туттунуп, ажиллап киирген. Ур-даа үе эрткенде чурттакчыларын хоудалдаар кенин эгелээн. Шынал-ла мыаа чедир кылдырмаан ажиллар

бар болган чүве. Соңгудуа мурунуну хураалыга соңгук-чулар ол бажынга суг алыр на-вас тургузарын далаанер.

Оларын дилээн хоорайнын кол архитектура А. С. Решет-никовка диннаттым. Оон чугаа-зындан ол бажында суг-биле хандырылганы багыт тур-густу оон ажилды чорудуп турган организастаанын чеп-пес ажилы дээрин билип ал-дым. Туудуку чорудуп турган ийи будурулгелерин уур-тукчуларын багыт ажилын соңгукчуларга кичаар тайла-быларга деп айтырып до-раан тургустуну келген.

Ол дугайын тус черик сол-дунга бижимин. Оонсоода беле-нин байлаа өскөрүлгө. Дала-зында ол-ла айтырыгын хоорай Советинин сессиязынга тургузар аргалап болган мен. Буруудук кичилер бо улаада тургустуну келген айтырыгга Огу депутаттарын мурунгу харын бээр ужурга таварыш-канын. Оон түнелдинде ук бажы-нга насос станциянын куус-кеттинген. База бир чагыт кичаар куусеттинген.

Депутат ажил-чорудууларын дуржулганын алырга, ча-гыгларын кууселдезин кел-дуунда депутаттын кызыма-дан кол хамааржы. А арга-дуржула ол ажил үезинде моончегтинер.

— Бракны Чөөн чүкке аг-рессорну чылча шаварынга ССРЭ-нин ролон АКШ-тын болгаш Япониянын реак-сыг теөгүчүлери база пропа-гандистерин кичаар хажыды-турарын чугаалап көрүмөй.

Япон агрессорун чылча шаварынга Совет Эвигелинин салышкынын куудулар ба-гаш ол теөгүдү ачы-ханды-лар АКШ-тын чепсектиг күш-теринге киир бижир сору-га-

ага динтер аразынын дайы-нын, а өске холу-биле —

Оожум океанга далай кырыкын дайынын чорудуп турган дээр анымады көргүзүп турарлар. Оон-биле кады чөөн чүкке бо-ган дайынын өске анымады көргүзүп турарлар. Оон-биле кады чөөн чүкке болган да-йын өскө черлерде шери-политиктиг болушкунуналар хамаа-рылга чок болган фашизмге уур коокайын таланы-биле артан эрилдешер, оон иш-тинде ССРЭ Япониянын ажи-тинилерин чугаа «симбиотик-тиг» салышкынын киирген кылдыр көргүзүрүн олар орадажып турар.

Чита.

ШИИТПИРЛИГ

(Ыраккы Чөөн Чүкке агрессорну чылча шаварынга ССРЭ-нин ролон хажыдар дээр буржуа историографиянын орадажышкыннарын)

Сурагыг совет шериг начальниги, Совет Эвигелинин Маадыры, армия генералы Семен Павлович Ива-нов-биле ПМА-нын корреспондентизи Василий Морозов ужурашкан, беседа кылган. Ону моон адаанда парла-дымыс.

Ийиги делегей дайынын тегүүдүн хандылар чорукту да-йын сөөлүндөгү үдөн бээр Ба-рыын чуктун идеологиянын астан дүмөрбей келге-нин умуру чүдөл, Семен Павлович?

— Бо айтырыгга харым-лаары нарын эвес. Агрессор-ларын чылча шаварынга ССРЭ-нин ролон, Совет Чепсектиг Кустерини хостакчы хулээ-гезин, туулуучулар шөдө-ринге Совет Армиянын төгүл-түг тилектелери, совет шери-г уура чүтүлүп мурагыч ха-рактерлин, бистин армиянын солдаттарынын болгаш офицер-

леринин социалист Төрөп чуртунга ынакшылы болгаш массалаг маздырып чоругу — бо дээрде Совет Эвигелинин чажыт болгаш ажил дайы-нарын меге-хоочун чүтү-рушкунунарын утландыган көз чүдүлөр ол-дур. Олар чүн чедип ап турарыга? Мурагыч опиттерде тургузу болур со-циализмин тилеттербизин хулээп көрбөс чорук болган тайбын дөөн база фашизмдин өлүмүг аарын кичи төлө-гөтө халаатпас дээр совет устутун чолдуг демисидин дугайында шыны чажыдар дөөн чүтүл буржуа хажы-дыкчыларын болгаш Пекинни-

таалакчыларын каттыгырып турар. Демисидин эи чаа чеп-сектери эргезинде туруп тур-рар океан мында «дуржу-галыг» стратегиянын уур-тулганын биле ССРЭ-нин ажил-тындырын чедип ап болур деп үдөзгүн чөк черге хейде-ар чораз салып алган. Ийги делегей дайынын түнелде-нин эде көр сорулга-биле ол бүтүн кылдып турарлар. Бир-гээр чугаалаарга, Совет Эви-гелинин Ыраккы Чөөн чүк-шылганын ур үдө чеп-сектиг үткөшкенин чоруду-руду-чоруду, оон дайын эгелээр будуулууде Берлин-Рин-Токио деп

ага динтер аразынын дайы-нын, а өске холу-биле —

Оожум океанга далай кырыкын дайынын чорудуп турган дээр анымады көргүзүп турарлар. Оон-биле кады чөөн чүкке бо-ган дайынын өске анымады көргүзүп турарлар. Оон-биле кады чөөн чүкке болган да-йын өскө черлерде шери-политиктиг болушкунуналар хамаа-рылга чок болган фашизмге уур коокайын таланы-биле артан эрилдешер, оон иш-тинде ССРЭ Япониянын ажи-тинилерин чугаа «симбиотик-тиг» салышкынын киирген кылдыр көргүзүрүн олар орадажып турар.

Чылдар болгаш кижилер
САГЛАКЧЫЛАР ХӨЙ

Ыштын күжү — дазымында. Кижини күжү — хоочундарын. Чаа шагынч чечен союда, «Кара-Хол» совхозка сурбас-чылар оораш, сактып турдум. Талын демени. Алыгына кирген асында куудурушкы шөлдө союдо жөнү Кара-Хол деп чер-ге үлгө солдурунган. Ош хон-гаш-ла көмүчүлү турар. Оон тур-жук Москванын дамчалды-гын тележурналда келгенин көрүп турар болду.

Көдө Култура бажынынга кичи берим. «Кара-Хол» сов-хозту таваян салган, бут кы-ринга тургускан, алдар-алды ажил-ини-биле тараткан хоо-чундарын өнүгү чурттарында өткөзөп демдегезин. «Кара-Холдун» хоочундары-биле та-нышкан, Алаш Хемчик тав-лаан-шындын даанып дин-наын, суурун ази бадар тала-зында кара-ногаан арганын иштинден, аай кодамы хире черде саргарганын парлан-нарын — эрт күстүн база каа-кан таланын көргөш, ботмандыраар хайнып турду.

Кара-Холге миче баштай колхозту өлөөлөп тургустун, өй-не баштай билдиргенин бижээн, оон сонда ол кол-хозтуң негелдегил чөпшөөрлө болу берген хоочундарын адын-смын хулээпкедип адып көрөй.

Күжүгө Сопла — дөртен беш чыл дургузунда партия дежиг-түн, дайын үезинде фронтуга ч

АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрөр чар. полиграфия болгаш ном сазыкына талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл. Шетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 1) ТС—01682